

5356
12340 4763 B.03950 -

Chestiunea Cărnei Cușer

ȘI A

Jurămîntului More-Judaico

L A I A Ş I

Apelul contra sentinței Trib. Iași sectia II-a

FACUT DE

RABINUL B. RABINOVICI

în procesul intentat de Hahamî Abatorului
numiș de Comună funcționariș Primăriei.

I A Ş I

TIPOGRAFIA H. GOLDNER, STRADA PRIMARIEI No. 17
1905

20

BIBLIOTECĂ

Căpușniciu - Trecătorie I

Carte Nr. 5356

Căpușniciu

Chestiunea Cărnei Cușer

ȘI A

Jurământului More-Judaico

LA IAȘI

Apelul contra sentinței Trib. Iași sectia II-a

FACUT DE

RABINUL B. RABINOVICI

în procesul intentat de Hahamii Abatorului
numiți de Comună funcționarii Primăriei.

IAȘI

TIPOGRAFIA H. GOLDNER, STRADA PRIMARIEI No. 17
1905

Două Chinuri impuse conștiinței evreiești

Constituțiunea țărei românești autorizează și garantează exercițiul liber al ori căruia rit. Și aceasta constituie un titlu de glorie pentru România că a introdus în legislațiunea ei principiul de toleranță religioasă, ce singur e menit să stabili și să menține pacea și iubirea între oameni. Din nenorocire această glorie e pătăță, fără nică o utilitate și fără nică o umbră de rationament de două măsuri jignitoare în cel mai înalt grad, de două violențe făcute conștiinței evreiești, în a doua capitală a țărei noastre. Sunt convins că nu numai Evreul se simte îndurerat de aceasta, ci ori care adevărat patriot care are în vedere numai fericirea și bunul renume al patriei. Cum să nu fie măhnit un fiu devotat al țării românești, când vede că se calcă patrimoniul moral al patriei, care i-a dat un rang distinct printre statele civilizate și umanitare?

Eu, un rabin bătrân, născut la Iași din părinți care și ei au zărit pentru întâia oară lumina zilei tot în acest oraș și cari au murit la o vrîstă înaintată,—eu mă simt îndurerat de aceste două măsuri, nu numai fiind că violează credința pe care o reprezint, ci fiind că înjoseșe și caleă demnitatea țărei a căreia prosperare și glorie le doresc în rugăciunile mele către A tot Puternicul.

Dar nu voi abuza de răbdarea cetitorilor care

doresc fără îndoială a cunoaște aceste două măsuri. E vorba de carneea cușer și de jurământul „more judaico“.

Carnea cușer

E știut că există la evrei o multime de prescripții rituale referitoare la modul de tăiere și de examinare a vitelor spre a le face permise pentru consumare. Când una din aceste prescripții e neobservată, consumarea cărnei e strict interzisă. Multă din cunoscători în cauză au dovedit că aceste prescripții contribuiesc la menținerea igienei, și că tot lor se datorează dacă sunt mai puține boli și o mortalitate relativ mai mică printre evrei. În orice caz e cunoscut că de mult evreul ține la aceste prescripții, că afară de o parte infimă, coreligionarii noștri s-ar lipsi mai bine de gustarea cărnei, de căt de a consuma acea nepregătită după lege. Si evreul își impune sacrificii dureroase pentru a se putea conforma acestor cerințe religioase, evreul chiar cel mai sarac, care printr-o muncă desperată abia reușește să-și agonize strictul necesar, plătește în totdeauna carne mai scumpă și într-un mod simțitor numai ca să aibă conștiința sa religioasă împăcată. Codul nostru religios (Iora Dea par. 18) prevede că hahamul trebuie să fie în totdeauna sub ordinul rabinului, căci aceasta constituie o garanție că se va executa strict cele prescrise de lege. Mai există o altă dispoziție cum că hahamul nu are voie de a primi vîr'un salar sau răsplătă de la casapă, căci în cas contrar e bănuit de a fi atrăs să facă în totdeauna cușer. De aceea e un us vechiu la evrei ca o parte din bani ce se ia pentru carneea cușer în plus de prețul curent să fie înmînată unui comitet ales de coreligionari și destinată pentru salarul hahamilor și al rabinilor însarcinați cu supraveghirea hahamilor precum și pentru alte scopuri filantropice. Acest uz există și în dilele noastre în mai toate comunită-

tile israelite din lume. Acest us a fost practicat în Iași din timpurile cele mai vechi până acum cățiva ani cînd Onor. Primărie din Iași, a impus hahamilor ca să fie sub ordinele ei și să fie remunerati de dînsa, iar pe rabini i-a îndepărtat de la abatoriu. De atunci totul se calcă în picioare, hahamii lipsiți de supraveghere și împinsă căte o dată de necesitate își permit toate feluri de călcări de legă și primesc gratificări de la casapi, ceea ce ei singuri nu tăgăduesc. Si lucrul e cu totul natural.

Onor. Primărie se pricepe fără îndoială în toate afacerile ce îi sunt încredințate dar habar n'are de prescripțiunile mosaice și nu e în stare de a le aplica. Dar nu e oare o nedreptate strigătoare ca evreul sarac, evreul muncitor care asudă cu greu până când își poate cumpăra o mică cantitate de carne, să plătească mai scump de prețul curent și căte odată și mai mult și să i se dea carne nepermisă de legea mosaică, să nu aibă cel puțin mîngierea că să împlinit datoria sa religioasă? Afară de aceasta e pentru evreu o umiliință nu se poate mai dureroasă cînd vede că șefii cultului seu sunt reduși la mandicitate și Rabini trăesc de cînd să a luat măsura în chestie numai din caritatea publică. Spre a lămuriri mai mult pe cetitor, voi face istoricul acestei chestii.

Pe la anul 1892, casapii, care de mult visaseră de a scutura jugul Rabinilor spre a avea pe hahamii sub dependință lor și a le impune de a nu urma prescripțiunile rituale și de a da carne cușer în calitatea mară, casapii fac prima încercare de a realiza planul lor și refuză de a da epitropiei banii încasăți din taxa pentru tăierea vitelor și care erau destinați pentru întreținerea clerului, și a instituțiunilor culturale și filantropice.

Casapii își fac de cap, unii aduc pe un Haham străin și îl introduc în abatoriu, alții sfortează amenințind cu destituire pe hahamii cei vechi de a nu asculta, nu de ritualul lor ci de poruncile stăpănilor. Noi Rabin însă, credincioși misiunei noastre publicăm scrisori pastorale către

coreligionari, înștiințându-i că în abatoriu se violează legea mosaică și că carnea nu e pregătită conform regulamentului nostru. Aceste scisorii n-au rămas fără efect, o mulțime de locuitori evrei s-au abținut de consumarea cărnei. Casapii recurg atunci la un mijloc pe care îl cred eficace pentru a intimida pe rabini. El se plâng primăriei, înducând-o în eroare cum că Epitropia israelită și rabinii le iau tot câștigul mărfei lor, ceea ce era cu totul fals, căci numai o parte însemnată din carnei cușer trecea în casa epitropiei. Primăria ia atunci în mâna cauza casapilor, crezîndu-o justă. În urma demersurilor primăriei, rabini sunt citați înaintea judecătorului de instrucție și apoi înaintea tribunalului, având a se justifica de acuzația că au provocat pe credincioșii la nesupunere în contra ordinelor și a regulamentelor autorităților, delict prevăzut de art. 168 c. pen. Procesul fu judecat în ziua de 5 Octombrie 1892 de tribunalul județului Iași secția II, care prin sentința No. 829 recunoaște că faptul săvârșit de numiții rabini, nu întrunește elementele delictului prevăzut de art. 168 c. pen., acest fapt nu constituie de cât o simplă contraventie la regulamentul comunal pe privire la tăerea vitelor. Dl. Procuror făcînd apel, Curtea de apel secția I-a din Iași îl respinge și confirmă sentința tribunalului. (Sedinta din 24 Mai 1893). Noi rabini am scăpat deci de pedeapsa grea de care eram amenințați. Dar desordinea și călcările de prescripțuni rituale continuă în abatoru, iar o mare parte dintre evrei ieșeni rezistă să-și procure carne de dincolo de marginile orașului unde erau hahamî supraveghiați și autorizați de rabini.

Casapii se simt prin aceasta lesați în interesele lor și intervin pe lîngă primărie, care interzice introducerea de carne din Târgușoarele chiar în contra plătei taxei de intrare. Si iarăși o mare parte de evrei se abțin de la consumarea cărnei, iar o altă parte cedând necesitatea, e chinuită de remușcări de cuget.

Comunitatea israelită în înțelegere cu rabini ține a lămuri pe toți evreii din Iași despre ceea ce se petrece în abatoru și în anul 1895 invită pe cățiva rabinî renumiți din țară, ca împreună cu rabini localnici să constituie un fel de sinod și să supue afacerea la o cercetare minuțioasă.

Reproduc la sfîrșitul acestui capitol sentința acestui sinod, din care reiese clar și lămurit că o parte din hahami au comis călcări de legi flagrante și că în virtutea doctrinei mosaice nu mai sunt demni de a exercita funcțiunea lor. Casapii însă au ținut ferm, și această stare de lucruri deplorabilă a continuat până în anul 1896 cînd am reușit să obțină un ordin ministerial autorizând introducerea cărnei din Târgușoare și permitînd rabinilor de a trimite la abatoru hahamii în care pot avea încredere. E nespus de mare bucuria și recunoștința ce a provocat la evrei eșenii acest act de dreptate al guvernului român care n'a lipsit de a produce repede un efect salvator. Comunitatea a făcut un contract pe un an cu dl. Filipescu, care s'a obligat să furnizeze carne cușer pregătită de hahamî aleșii de noi, și această concurență a făcut pe casapii să cedeze și toți hahamii au venit la noi și au implorat mîla noastră spre a-i reabilita în ochii coreligionarilor.

Am răspuns că de oare ce există o sentință a unei adunări rabinice care declară pe hahamî nevrednicî de a exercita funcțiunea sacră, noi nu putem anula această sentință și în virtutea legii trebuie o altă adunare care să cerceteze dacă e loc de reabilitare. În acest scop au fost invitați alți trei rabinî care au și sosit în oraș. Lucerurile erau pe cale de a se aranja, eram pe punctul de a redobîndi libertatea noastră religioasă cînd D. prefect al poliției a trimes un ordin rabinilor să se întâlnească și să sosesc imediat orașul, cari au și plecat fără a se restabili ordinea.

Puțin după aceasta Onor. Primărie a prins o bănuială în contra casapilor cum că s'au înțelese cu hahamî să schimbe de tactică și a pro-

cura mari cantități de carne cușer spre a împuțina acea vîndută românilor și a-ă urca prețul.— De aceea Onor. Primărie a crezut de cuviință a lăua măsură în contra acestei stări de lueruri. A pus deci sub ordinele sale pe hahamī, a autorizat intrarea în abatoriu tocmai a celor hahamī pe care sentința rabinilor i-a declarat ca cei mai necorigibili și pe aceștia i-a numit funcționari ai Primăriei și i-a retribuit din taxa de tăere, un franc pe viață, ce a impus și perceput. În urma protestărilor noastre repetate către Onor. Minister, guvernul a cerut informații de la Primărie și aceasta a respuns că nu ține a aduce vr'o atingere religiei mosaice, ci ține numai a împedica înțelegerea hahamilor cu casapă, pentru a ridică prețul cărnei consumată de Români, și de aceea să luat sarcina de a percepe taxa de tăere și de a retribui pe hahamī. La acest răspuns a sosit un ordin ministerial permisind primăriei de a efectua perceperea taxei de tăere și retribuirea hahamilor dar cu condițiunea ca nică un haham să nu fie admis la abator fără o autorizație eliberată de Rabini. Acest ordin însă n'a fost urmat. Primăria a consumat numai ca să primească în abator pe cei-lalți hahamī dacă se vor uni cu acei admisi înainte de dinsa, acei cari fuseseră destituiți de șase Rabini. Hahamī excluși din abator au venit la noi înainte-ne autorizație și asigurându-ne că la intrarea lor în abator, ceilalți vor fi dată afară. Noi i-am crezut ignorând intenția primăriei și le-am eliberat autorizații. Aceasta explică de ce unii din hahamī posedă autorizațiile noastre. Cînd am aflat despre această amăgire am trimis protestări la primărie și la minister dar până acum nu ni s'a făcut dreptate.

In numele Domnului

Adunându-ne noi Rabini subsemnatî în unire cu alții doi Rabini renumiți din alte orașe, spre a face o anchetă în afacerea marilor neregularități ce domnesc aici în tăerea rituală de la abatoriu—am aflat în mod sigur prescris de legea noastră, că hahamii de la noi au comis numeroase călcări de legă, dând ca permise pentru consumare, vitele interzise de lege și făcând astfel pe Evrei de ași viola prescripțiunile referitoare la mâncări, și că toate acestea se dătoresc exclusiv faptului că Hahamii primesc salarul lor de la casapă, lucru contrar legei noastre, și că au ca supliment, carne, grăsimi etc. De aceea Hahamii se află sub dominatiunea Casapilor și sunt constrinși de a se conforma voinței și dorinței acestor din urmă, astfel că sunt prinși în cursă de a declara drept permise, vitele a căror consumare e interzisă absolut de lege, și nenumărate sunt călcările de atare natură.

Constatarea de mai sus am dedus-o din plângerile aduse înainte-ne din partea majorității coreligionarilor neștri de aici, și de o marturisire făcută înainte-ne de către unii din Hahamii însuși, cari au recunoscut că sunt sforțați de a proceda la tăerea și cercetarea rituală după placul casapilor, și ne-au solicitat de a-i libera de jugul cestora din urmă.

Noi Rabini subsemnatî, constituindu-ne într'un sinod conform legei mosaice, am aflat cu oricare și stupefactie cele relevante mai sus, și am deplins decădereea comunității israelite din

Iași, care în trecut a fost un model de pietate pentru toată țara. De aceea am studiat chestiunea din punctul de vedere religios spre a afla ce pedeapsă s'au atras Hahamii, și am dat sentința următoare :

Având în vedere că s'au constatat din desbatările că toți Hahamii atât cei bătrâni cât și cei tineri s'au făcut culpabili de călcări de legi;

Având în vedere însă că din cercetările făcute reesă că instigatorii acestei mari calamități sunt Hahamii cei tineri și anume : Ușer și Herșcu Margulies, Iosel din Salhana, Pesach sin Pinches Sigler, Moise de la bariera Podul-Iloaei și David Leib sin Avram Isac din Stefănești.

Toți acei numiți mai sus s'au atras o distituire vecinică, fiindu-le interzis pentru totdeauna de a exercita profesiunea lor în orașul nostru. De asemenea e interzis lui Berl din Dobrovăț și lui Leib sin Moise de ași exercita funcțiunea lor în comunitatea noastră.

In ce privește pe Hahamii cei bătrâni și anme : Herșcu sin Haim, Iakov Leib, Isac sin Mordechai, Herșcu și Avram din Podul-Roș (cel din urmă aflător actualmente în Bacău) aceștia vor rămânea în funcțiunea lor în abatoriu în schimbul unui salar fixat de reprezentanții comunităței israelite.

Le e însă interzis de a primi de la casapă cea mai mică sumă de bană, sau cea mai neînsemnată cantitate de carne, sau vr'o altă răspplată.

Hahamii vor primi tratamentul lor de la epitropie și sunt obligați de a rupe ori-ce relație cu Hahamii cei tineri și să se supue în privința tăerei și a cercetării rituale, ordinelor Rabinilor și ale Comitetului.

Dacă de azi până în trei zile Hahamii cei bătrâni se vor supune acestei sentințe, ei vor rămânea în funcțiunea lor și totul le va fi ertat, în caz contrar însă se va dovedi că au participat la fapta tinerilor Hahamii, și va fi interzis ori-cărui Evreu de a consuma vîtele tăiate de ei, fie în abatoriu, fie în ori-ce alt loc.

Sentința de față alcătuită conform legei mosaice are o valoare numai cu condiția expresa dacă nu va fi contrară legilor cărmuirei române.
(Fie splendoarea ei înălțată !).

Iași 11 Kislev 654

Şabse Segal, Rabin din Buhuș
Aron Simcha Leibel din Bacău
Uri Saraga Feivel Taubes din Iași
Bercu Rabinovici « «
Israel din Podu-Roș « «
Haim sin Iacob Kopel « «

Această sentință a intrat în vigoare în ziua de 26 Nisan 655.

Se notează că Iancu Leib Haham a incetat din viață, asemenea și Ițic sin Mordche și Herșcu cel Bătrân ; ear Avram se află la Bacău, aşa că din cei vechi a remas în Iași numai Herșcu Naftali.

In numele lui Dumnezeu

25 Elul 663 Botoșani

DOMNULUI BERCU RABINOVICI

Rabin al Comunității Israelite din Iași.

Am luat cunoștință de obligațiunii, jurăminte etc. prin care Hahamii din comunitatea D-v. s'au îndatorit în favoarea Rabinilor de acolo. Am văzut de asemenea și scrisorile și sentințele mai multor Rabinii din țară referitoare la îndatoririle Hahamilor. Am examinat și plângerea D-v. în contra Hahamilor cum că s'au violat jurământul lor, precum și cererea D-v. de a îl cita în judecată înătatea mea și de a-mi impune misiunea de a mă pronunța în această afacere conform legei noastre.

Vă cer însă scuză că nu pot consumă la aceasta, pentru două motive. Mai întâi fiind că pot fi suspect în această chestie de parțialitate de oare-ce cununatul meu Rabinul de acolo suferă și el în urma acestei desordine, și dacă o suspiciune ușoară de interes face după legea noastră, o mărturie nevalabilă, cu cât mai mult rudenia în chestie. Își apoi cred că oră ce Rabin din țară ar trebui să se abție de a se amesteca în această afacere pentru motivul cunoscut. Ar fi bine să aduceti afacerea înaintea unuia Rabin din străinătate și el să judece pe Hahamii care au scuturat jugul învățăturei și al dascălilor, violând jurământele și obligațiunile ce și le-au impus ei singuri și îscăliturile lor sunt martori încă acuză.

Chestiunea nică nu trebuie prea sondată. E cert că cât timp nu posedă o sentință de deslegare a jurământului lor dată de un Rabin ce s'a ocupat de această chestie, obligațiunile lor sunt în vigoare.

Terminu prin binecuvântarea etc.

Haim Taubes

In numele Domnului

Duminică 25 Elul 663

De când am sosit în țară am aflat și m-am îngrozit de desordinea ce a survenit în chestia Hahamilor din Iași, cum s'a profanat numele lui D-zeu în aşa mod, că ori și cine are teamă de D-zeu, îl cuprinde o groază. Am avut acuma sub ochi încă și scriserile hahamilor ce le posedați Dv., cuprinzînd jurământul și obligațiunea ce s'au impus în favoarea Rabinilor printre care conțați și D-v. Am văzut de asemenea ceea ce au scris Rabinii din țară, care au judecat afacerea și cum au hotărît. Acuma am luat cunoștiință

și de plîngerea D-v., cum că hahamii său călcăt jurământul.

Ochi încă varsă lacrimi, inima mă doare și sunt foarte măhnit ne necazul D-v. dar regret că nu pot lua apărarea D-v., cum nu îi posibil unuia alt Rabin din țară de a se amesteca în afacerea pentru motivul cunoscut.

De aceea căutați D-v. de a aduce afacerea înaintea Rabinilor din străinătate și aceștia să o judece. Atât făcut deci bine avertisând pe Hahamii prinț'o circulară tipărită, de se judecă cu D-v. Cum însă nu îi cu putință de a institui pe Rabinii din țară ca judecători ai acestei cauze, datoria Hahamilor e de a se judeca cu D-v., înaintea Rabinilor din străinătate și aceștia să hotărască conform legei noastre. Si cât timp Hahamii n'aú obținut o deslegare a jurământelor lor de un Rabin instituit pentru a judeca această cauză, obligațiunile ce ei să au impus rămân în vigoare.

Dumnezeu săi dea putere etc.

Iehuda Menachem Landau

Rabin din Botoșani.

Am văzut scrisorile marilor Rabinî din Botoșani avertisând pe Hahamî din Iași că sunt datorî de a sta la judecată cu marele Rabin R. RabinoVICI din Iași, în chestiunea jurământelor și obligărilor ce s'au impus. Si de oare-ce aceasta nu se poate face înaintea Rabinilor din țară, ei îi citează înaintea Rabinilor din străinătate că aceștia să hotărască dacă e loc de a anula susținențele obligării, și dacă Hahamî vor refuza de a urma această citare, obligăriile și jurământele lor sunt în vigoare, cât timp afacerea nu va fi judecată înaintea unuia Rabin și conform legei noastre.

Cuvintele sus citaților Rabinî sunt conform

legei și dreptatei, și eu subseriu la hotărîrea acestora. În preziua de anul nou etc.

Ioșia Falik Zew.

Rabinul din Fălticeni.

M O R E - J U D A I C O

Inainte de a intra în subiectul meu, adică în demonstrarea că jurământul aşa zis more-judaico constituie o ruşine nu numai pentru vechiul popor, depositarul acestei credinţe patriarchale care a sustras multe popoare asiatiche și europene de la idolatrie și care mai e destinat a grupa toate popoarele sub drapelul monoteismului, ci și pentru civilizația umanitară cu care se mădrenște generația actuală, — înainte de a intra în acest subiect, mă opresc un moment pentru a stigmatiza pe aceia dintre noi care contribue la menținerea acestuia us barbar. Posteritatea va refuza crezământul ei cînd îi se va povesti că un om care prin pozițunea lui e ținut să face dovedă de o iubire de neam nemărginită și de sacrificare a tuturor intereselor meschine, că un atare om nu numai că n'a combătut, ci a încurajat împunerea acestuia jurămînt rușinos. Numai un om lipsit de orice sentiment nobil e capabil de aşa ceva, numai un om josnic conlucrează la înjosirea semenilor sej.

Savantii noștri au erijat în maximă: „Cine e om stimabil? Acela care respectă creațiunile artișanului lumei, căci astfel grăește psalmistul în numele eternului: Aceia care mă respectă (adică respectă creațiunea, opera mea) le acord și eu stima oamenilor, aceia cari mă disprețuiesc merită să-și atragă pretutindeni batjocură“. În adevăr, cine înjosetează pe ființele omenești, fie el căt de mare, aduce o ofensă, comite o blasfemeare față de creatorul acestora. Asemenea teorie e formulată și în talmudul Jerusalim: Ben Azul

zice, e o regulă principală în Thora, că nu își e permis cînd aî îndurat vr'o insultă să o revârși asupra aproapelui teu, nu-ți e îngăduit cînd aî suferit vr'o jignire, să jignești și pe semenii tăi și dacă o faci să știi pe cine ofensezi, căci D-zeu a creat pe omul după asemănarea lui.

Nu e ceva mai josnic, după scrierile noastre, de căt urmașii lui Kanaan, pe care străbunul lor Noach însuși i-a blestemat de a fi reduși în sclavie de proprietățile lor frați și totuși se povestește în Talmud Babilonian (tractat Nida): Samuel a adus o ofensă sclavei lui chananite și i-a dăruit apoi o sumă însemnată spre a obține ertarea ei, conformându-se astfel părerei lui că ne e îngăduit numai de a supune pe sclavii cananiati la muncă, dar nu la ofense. Cine poate fi luat drept dușman mai înverșunat al Evreilor de căt România, cari au răpit lui Israel pentru miile de ani odihna și demnitatea lui? Si totuși iată generositatea ce a arătat un savant evreu față de un descendinte al lui Titus: Un Roman, ne istorisește Talmudul, navigind într-o zi pe mare, făcu naufragiul și după mai multe peripeții se refugiă pe bord, fiind în urma înnotului disperat, gol și desculț. Era în momentul cînd Evreii făceați pelerinajul lor către sanctuarul din Ierusalim. Nenorocitul naufragiat se rugă trecătorilor de a-i da o haină pentru a se acoperi, dar aceștia în mănia lor contra poporului tiran își bătură joc de postulant și insultără și națiunea din care se trăgea. În fine trebuia Rabi Iehuda ben Ilai. Romanul recunoșcu în înfațirea acestuia că era un om distins și respectat de semenii săi și îi comunică doleanțele sale. Si fără a zăbovi, savantul scoasă haina sa cea deasupra și acoperi pe sărmănatul priveag și apoi îl conduse în casa lui și îi dădușe mâncărî și băutură, precum și bani neecessary pentru repatriarea sa. Referitor la povestirea din Biblia că descendenții lui Iehuda făcînd prizonierî zece mii de dușmani, i-a dus pe vîrful unui munte și i-a aruncat d'acolo sdobindu-i

membrele, Talmudul zice: „In acest moment D-zeu zise: ce înseamnă această cruzime nepomenită, aici unde ată comis-o veți îndura exilul“. In ziua ertărei pacatelor, în această zi care deșteaptă la Evrei cea mai mare reculegere și gînduri curate noī rostim o rugăciune; „Și pe Noach (străbunul tuturor oamenilor) l-aî pomenit cu dragoste, și-a adus aminte de dînsul printr'un cuvint de salvare și îndurerare și de acea amintirea lui ț-i-a revenit spre a înmulți toată săminția lui ca praful pămîntului și posteritatea lui ca năsipul mărei“. In fine în lora Dea paragraf 467 alienat. I se zice: „Cadavrele păgănilor trebuiește înmormîntate“, adică nu e permis de a lasa osemintele omenești, fie ele și ale păgănilor, să fie tărâte în praf și în prada vulturilor și celor alte animale. De asemenea e interzis de a întrebuița ciolanele morților, chiar ale neevreilor pentru fabricarea vr'unuî obiect.

Am reprobus toate aceste pasagiuri, spre a arăta că scrierile noastre sfinte îndeamnă la respect către ființa omenească, fie ea de ori-ce proveniență etnică și desaproba pe acei ce o tratează într'un mod nedemn.

Cît de condamnabil e deci omul care se face instrumentul de înjosire al proprietății săi frați?

Să intrăm acum în subiect. Dacă respectul către ființa omenească e, după cum am demonstrat, o dogmă judaică, prin ce am meritat noi din partea cărmuirei românești o insultă atât de revoltătoare? Si să ne spună ori-ce om imparțial și cu o judecată dreaptă, dacă jurămîntul „More-judaico“ nu revoltă o conștiință onestă. Doi indivizi se prezintă înaintea judecătorului, unul creștin, iar altul evreu. Se poate întâmpla cazul ca cel d'intai să aibă o reputație necontestabilă de om imoral, de nevrednic și de hot, iar al doilea să fie cunoscut pretutindeni chiar de judecătorul însuși drept om ireproșabil.

Cînd acești doi sunt supuși într'o afacere pecuniară la un jurămînt, vestitul hot pune mâna pe cruce și rostește o formulă scurtă în care in-

voacă numai indirect numele lui D-zeu, iar omului integră și de o moralitate exemplară, nu se îngăduie de a jura în numele lui D-deu și pe sfînta scriptură, ci e forțat de a se prezinta înaintea lui Faibel Taubes, de a se supune unei multime de ceremonii superstițioase, de a pronunța o evanghelie întreagă de blesteme repugnante, de a suporta tot felul de umilință și jigniri. Se poate oare inflige unei conștiințe o nesete o insultă mai jignitoare? Nu, o atare tortură era necunoscută chiar în evul mediu

E adevărat că noi evrei suntem priviți ca străini pe pămîntul romînesc, că suntem lipsiți de multe drepturi de care se bucură cetățenii romîni, că suntem pe o scară mai josnică de cît tigani care înainte fuseseră robî pe proprietățile boerilor și cari de mult au obținut în bloc împămînenirea, cu toate că se sustrag de multe sarcini împuse tuturor locuitorilor țărei. Ceî de la cîrmă cu toate că n'au studiat cărțile noastre sfinte în care se zice că toți evrei aparțin castei justilor, cari au de înplinit nenumărate datorii și la care cel mai mic pas greșit își atrage o pedeapsă,—par a avea o presimțire de rangul în care ne pune Talmudul și ne tratează conform cu acest rang. El ne cer ca să înplimînd datoririle cetățenilor cu o exactitate exemplară, să plătim toate dările către stat cu o regularitate matematică, și a nu devia cătușî de puțin de la legile țărei.

Noi și nepoții noștri suntem înrolați în armata românească și suportăm toate neajunsurile pentru a ne prepara la apărarea țărei fără a putea ajunge la un grad mai superior de cît cel al unui simplu soldat. Ceea ce este mai straniu e că la teoria militară evreul învață că la întrebarea cine ești, să răspundă: «Soldat român!» și cînd e liberat și vrea să se ocupe cu vre-o ramură de existență rezervată cetățenilor, se dă imediat o desmîntire teoriei desvoltată în armată, și se strigă că-i străin pe pămîntul romînesc. Ceî de la cîrmă sunt mari logicieni și știu că principul

de a nu da două atribuiri contradictorii unui și aceluiași subiect, e aplicabil numai într'un singur timp, dar nu în momente deosebite ca ziua și noaptea. Mai cu seamă noi evrei, cred oamenii noștri de stat, am trebui să urmăram exemplul străbunului nostru Abraham despre care observă Talmudul că nu s'a arătat sceptic cînd D-zeu după ce i-a vestit că din Isaac va fi o posteritate nenumărată, i'a poruncit de a aduce ca sacrificiu pe acest fiu unic.

Poate că e o dispoziție a înțelepciunei divine ca nu cum-va obținind cetătenia să ne amestecăm și să ne perdem în mijlocul vecinilor noștri, pe cînd providența voesc e ne rezerva pentru o misiune nobilă. Si să mărturisim că e o adevărată bine-facere pentru judaism, faptul că în România evreul botezat nu e mai privilegiat de cînd cel rămas devotat credinței sale, căci altfel, desertarea din cîmpul evreesc ar lua proporții înfricoșătoare.

Dar dreptatea trebuie să se facă chiar străinilor, de ce se menține față de noi măsura învechită de a nu considera jurămîntul unui evreu ca valabil cât timp nu l'a prestat în fața Rabinului? măsură de care de mult nu se află nicăi o urmă în legislațiunile celor alte popoare din Europa.

Codul Napoleon mai ales după care cel românesc e copiat, stabilește o separație definitivă între puțerea temporală și cea spirituală, și se refuză actelor celor din urmă orice valabilitate în viața politică. Cununia religioasă e considerată ca nulă din punctul de vedere legal, divorțul n'are nicăi o valoare legală dacă nu e pronunțat de Tribunal, de ce deci se cere pentru jurămîntul unui evreu un act religios înaintea unui reprezentant al puterii spirituale? Nu se vede aci oare o tendință de a lovi în demnitatea și în conștiința evreului?

Unele instanțe judecătorescă se justifică că legea lasă la aprecierea lor formula și modul al unui jurămînt evreesc și conștiința lor le dic-

tează că în cause penale, jurămîntul evreului să fie cu totul simplu dar pentru cele pecuniare să se ceară prezența rabinului și formalități deosebite. Dar aceasta e culmea injosirei ce ni se impune, aceasta e expresiunea urei inversunată de care unii din judecători sunt însuflați față de noi. Aceasta înseamnă că de oare ce mi s'a încredințat, mi s'a dat putință de a proceda după placul meu cu onoarea unui popor întreg, voiști cum să o tratez, o voiști călcă în picioare, o voiști tări în gunoi, o voiști expune la risul și batjocura tuturor locuitorilor din țară, voiști proclama sus și tare că evreul e cinstiști și onorabil cînd interesele sale bănești, nu sunt în joc. Cînd e însă vorba de parale evreul devine un monstru, face să tacă voacea conștiinței sale și învoacă chiar numele D-zeului seu spre a-i acoperi înșelăciunea lui. Pentru a-i smulge adevărul e necesar de a recurge la însăpamintări care de care mai superstițioase și ridabile. Cum își permit însă oamenii care asumă cele mai grave răspunderi în societate de a da dovedă de prejudecăți primejdioase contra căror se revoltă ori-ce conștiință onestă? Dacă li s'a lăsat libertatea de a institui jurămîntul evreesc după pricoperea lor, n'ar fi mai potrivit și mai onorabil pentru patrie ca să consulte analele judecătorescă din Franță și Belgia, din aceste state pe care România le-a luat ca model în toate direcțiunile?

Vom comite însă o nedreptate considerind pe reprezentanții justiției ca unicii autori ai jurămîntului «more-judaico». E cunoscută fabula povestită în Talmud că la descoperirea ferului, arborii fură cuprinși de spaimă că s'a găsit instrumentul pentru a-i abate.

Dar ferul singur i'a linștit asigurîndu-i că dacă nicăi nnul dintre ei nu se va alia cu dînsul, va rămînea el în totdeauna neputincios.

Și în Midraș Raba e concepută aceiași ideie enunțată în sentință că furii icoanelor să se caute numai printre preoți. În adevăr la injosirea noastră au contribuit în mare parte aşa zisii rabinî

imigrații din Galitia unde nărîfi îndrăznit să prețindă titlul de șef religios, căci erau incapabili și nedemnî. În România însă unde Evrei se pricep prea puțin în cultura evreiască, ori și cine se îmbracă cu o haină lungă de mătasa, trece drept rabin. Evrei din România stau în privința clerului lor pe aceeași treaptă pe care s-au aflat ambele țări Moldova și Valachia în scîința medievală, înaintea unirii acestor principate. Cine avea cea mai mică ideie de arta medicală își aroga singur titlul de medic, cu toate că nu poseda nici o diplomă și dacă era favorizat de hazard dobînde și reputația de medic renumit. Românii însă au făcut progrese în toate direcțiunile, noi însă am mers îndărât în chestiunea clerului. În prezent o multime de Rabinî la noi nu merită de loc acest titlu, căci ignorează aproape științele evreestî, limba evreească le este străină și nu știu macar să citească în Biblie. Numai acești ignoranți și nevredniți s-au prestat cu placere la această operă injositoare cunoscută sub numele de „more-judaico“ iar toți Rabinî pe cari îi cunosc ca demnî și capabili au refuzat cu indignare această misiune.

Familia Taubes a fost cea d'intăi care s'a dedat la această onorabilă meserie de a se ridica și a se îmbogăti pe ruinele demnităței evreestî. Voiu cita un fapt a căruia amintire e încă proaspătă în memoria tuturor evreilor din Iași. Înainte cu cîțiva ani, bancherul Daniel a avut o convorbire cu un președinte de tribunal și între altele a venit vorba și despre „More-judaico“. Bătrînul bancher se plinse atuncea că evrei sub acest raport sunt foarte neîndrepătați, că dacă dînsul om de cinste și de vază ar avea un proces cu un țăran agricultor de pe moșia lui, țăranul ar presta un jurămînt simplu, scurt și înaintea judecătorului dar dînsul ar fi condus la sinagogă și supus la formalități umilitoare. Nu e aceasta oare o denegare a justiției? Judecătorul răspunse: aî drep-

tate, dar niște noi nu suntem de vină. O dată am tinut noi de la Tribunal o consfătuire în privința jurământului evreesc, și ne-am decis de a întreba pe rabinul Taubes dacă după legea mozaică jurământul evreesc prestat la Tribunal are o valoare.

Eu m'am însărcinat cu această misiune și eram ferm hotărît de a ne dirija după răspunsul Rabinului. Sosind în casa acestuia, am găsit acolo pe cățiva evrei și punându-le întrebarea îmi răspunse afirmativ, dar îmi făcură semn de a intra într'o altă oadă.

Acolo el precum și soția lui se sfotără a mă convinge că suprimând „More-judaico“ toti evrei ar jura fals căci niște acest jurământ nu împiedică pe nouă-zeci la sută dintre ei de a minți (!!). Si omul de justiție adaugă: „dacă rabinul vostru are aşa puțină încredere în jurământul prestat de evrei ce să zicem noi?“ ceea ce însamnă cu alte cuvinte: Dacă neguțătorul recunoaște inferioritatea mărfei sale, cum să o primească ca bună un străin?

Bancherul auzind aceasta fu cuprins de o mânie neastâmpărată și trimise un ultimatum lui Feivel Taubes de a nu mai asista la „More-judaico“. Acest ultimatum inspiră lui Taubes o frică mortală cu toate că frica de D-zeu îi e un lucru necunoscut, că demnitatea cerească e pentru dânsul un sunet gol, dar înaintea celor împovărați cu argint și aur el se face mic și umil. Fiind apoi din nou invitat de a da concursul său justiției la „More judaico“ el refuză și adresă chiar o petiție la Ministerul de Justiție și la Președinții de Tribunal și Curtea de Casătie argumentând că evrei conform legei mosaice pot presta jurământ și înaintea Tribunalului. El publică și articole în ziare în acest sens.

Toate acestea însă rămaseră fără efect pe lângă d-niș de la Tribunal, care se bazau pe răspunsul dat de Taubes însăși unuia dintre ei și susținând că numai frica de bancher l'a făcut să revie asupra celor spuse, îl amendără. Feivel

Taubes se adresă apoi defunctului Dr. Tausig rugându-l cu lacrimi, de a interveni pe lângă bancher ca să se strângă banii de la enoriașii evrei pentru trimiterea unui advocat la Minister și la instanțele judecătoarești înalte în vedere de a obține suprimarea jurământului „More-judaico”. Dar bancherul a rămas neflexibil zicând că dacă el e autorul acestei fapte infame de ce să dăm noi banii pentru a o repară? „Să ce să facă acumă întrebă Doctorul?” „Să se întoarcă în Galia de unde a venit, răspunde bancherul”.

Familia Taubes compusă din o trinitate pe care o voiu descrie amănunțit mai departe, se laudă că ne aduce nouă, evreilor români, un serviciu neapreciabil consimțind a servi de șefi spirituali unor oameni inferiori ceea ce constituie o înjosire pentru membru acestei familii, căci lor li se cuvin fotoliurile rabinice din cele mai distinse comunități izraelite din străinătate. Cu toate acestea ei nu se mișcă din țară, se feresc de a se prezenta la sus pomenitele comunități ca candidați, căci știu foarte bine că ar fi îndată internații într-o casă de nebuni. Feivel Taubes se conformă zicătoarei talmudice ce glăsuește ca să asculți pe stăpânul casei în toate, numai nu în poronca de a părăsi casa. El reprimă cu o inimă multumită rolul seu nefast pe lângă „More judaico” și amendă fu ridicată. Bancherul a rămas cât-va timp un dușman înverșunat al lui Taubes și nu i-a trimes darurile de serbători; nepotul bancherului care e jurnalist i-a lansat atacuri violente în ziare, dar după cât-va timp printre întâmplare fericită Taubes a isbutit a obține și ertarea bancherului și totul a reîntrat în liniste.

Acuma voiu arata chestiunea dacă D. Taubes e autorizat după legea noastră de a lua parte ca Rabin la prestarea unui jurămînt impus de Tribunal. Voi începe printre o mică observație premergătoare. E știut că legămintele ce unesc o națiune într'un singur bloc sunt în număr de trei și anume: țara, limba și credința. Români,

spre exemplu, locuiesc țara, România, vorbesc limbă română și practică religiunea creștină, de aceea se simt toți membrii unui același trup. Noi de asemenea cînd stăteam pe pămîntul nostru și aveam aceeași limbă și credință eram strîns uniți și puteam exercita solidaritatea frătească impusă de biblie și care după Talmud e funda-mentul credinței noastre. Si de aceea nu numai credință ci și solul și limba națională ne sunt sacre și tratate adesea ori ca atare în scrierile noastre sfinte. Din nenorocire însă de mii de ani suntem jefuiți de țara noastră și în urma lungiei împrăștiări am desvățat și graiul nostru sacru astfel că în nici o țară din lume Evreii n-au păstrat idiomul lor național. Prin ce să se mențină doară această unire care e baza credinței noastre? Ne-a ramas numai doctrina noastră sacră și ea ne poate ține strînsi uniți numai când ea ne va servi de călăuză pe toate căile vieței, cînd ne vom conforma principiilor ei în toate chestiunile chiar în cele pecuniare. De aceea conform paragrafului 20 aliniatul I, cine nu consultă, în daraveri bănești jurisprudența mosaică și recurge la brațul secular e un nepios, un disprețuitor al învățăturei evreești. Noi adăogăm că un atare evreu distrugе unirea evreească. Departe de noi de a forma un stat în stat, de a voi cu oră-ce preț a menține jurisprudența noastră.

Noi nu împedecăm pe coreligionarii noștri de a recurge la justiția țărei și nici nu le infligem nici măcar cea mai mică pedeapsă morală pentru faptul de a nu aduce diferențele înaintea rabinulu. Totuși jurisprudența mosaică e un fel de arbitragiu impus de religiunea noastră la care oră-ce bun evreu având un diferend, trebuie să aibă recurs. Evrei din Rusia și Galia recurg în mare parte la acest arbitragiu religios și pe lângă că și îndeplineș datorile lor ca credincioși, au încă avantajul că nu sunt expuși incetenelor justiției profane, și nu sunt exploatați de advocați ca simpli comercianți sau mun-

eitoră, să aducă diferendele lor înaintea tribunului o pricepem și o tolerăm fiind sub stăpânirea legilor țărei, pe care le considerăm chiar ca bune și drepte, dar ca un rabin ce e numit ca depositarul și păzitorul învățăturei evreestă să participe la un atare act, nu este oare aceasta o disprețuire, o călcare în picioare a prescriptiunilor religioase.

Încă odată, legea țărei e bună și justă, dar un Rabin care are misiunea să mențe în integritatea lor obligațiunile religioase, dintre care e aceea ca un evreu să recurgă într'un diferend la un arbitru evreu—își bate joc de misiunea lui dacă contribue el însuși la violarea acestei obligațiuni. Si apoi cu ce drept percepe el o certă taxă pe care o mărește după placul lui pe cind el n'a judecat procesul și nu s'a percut timpul? (după legea mosaică judecătorul primește salar numai pentru perderea timpului seu în vremea judecării, dar nu pentru munca lui, ce trebuie să fie gratuită). Cum primește el banii la care nu'l autoriză tora? Si iată cum procedează. Cind cei cu diferend calcă numai pragul casei sale, reclamă imediat taxa fixată de Tribunal, de frică ca nu cum-va să se impace între ei și el va rămânea apoi păgubaș. Cind a încasat taxa, el devine serios și atrage atențunea impricinaților asupra gravitației unui jurămînt și le sfătuiește de a se împacă, și dacă împacarea reușește tot el păstrează banii pentru indemnul lui. Cind împacarea nu'i posibilă, atunci are loc jurămîntul „More judaico“ cu formula sa încarcată cu blesteme și conjurări superstițioase și cu ceremoniile sale ridicate și umilitoare. De unde provin această formulă și aceste ceremonii, unde e isvorul lor? Vom căuta în zadar în scrierile noastre sfinte vr'o indicație în acest sens, nici istoria persecuțiunilor acute îndurate de evrei nu relatează de așa ceva lucru adevărat curios, cind strămoșii noștri erau relegați în ghetouri, în locuri înguste și nesalubre și constrânsi de a purta semne distinctive de înjosire, geniul inventiv al ad-

versarilor noștri pentru a ne umili n'a mers până a inventa un «More-Judaico», acesta e după cum ne relatează tradițunea opera unui renegat, care nemulțumit cu desertarea de la credință strămoșască voi s'o stârpească prin calomni. Acest renegat a fost însă un ignorant complet în ale învățăturei evreestă și pe dânsul i-au urmat aşa zișii rabinii din cunoscuta familie, care în fond nu sunt mai presus în știință de cât modelul lor.

Un alt individ din această onorabilă familie, care a ocupat fotoliul rabinic în B. fu citat într'o zi ca rabin la un «More-Judaico» și el se arăta atât de gelos și de fanatic în executarea punctuală a formalităților în us, că fiind în timpul ernei și acela impus la jurămînt fiind om slab care nu putea să ia o baie rece și să stea desculț pe panagiul sinagoge, cunoscutul rabin a amânat prestarea jurămîntului pentru o dată ulterioară. Acelaș păstor devotat turmei sale, strămutând reședința lui în Capitală unde «More-Judaico» nu e mult în us, a compus o broșură spre a combate acest mod de jurămînt, dar nu și uită interesele sale în această broșură, căci zice într'însa că dacă tribunalul ține cu orice preț ca un cap religios să asiste la prestarea jurămîntului, să invite pe un rabin la sediul justiției.

E de remarcat un lucru de mare importanță, justiția țărei nu insistă asupra formulei jurămîntului, aceasta reiese clar dintr-o scrisoare ce mi-a adresat acum cîță-za an defunctul Rabin Kasvan din R. Sărat. Îmi scrie următoarele: „Sosind aici și fiind citat de a da concursul meu justiției în More-judaico judecătorul îmi ceru a compune o formulă egală cu acea ce Rabinul Taubes face să se rostească la Iași. Mă opusei la aceasta și judecătorul se plinse la București de unde primi un răspuns că în ce privește formula, e afacerea Rabinului și justiția nu e în drept să impună a ei. Judecătorul îmi făcu o amendă onorabilă și de atunci formula e lăsată la aprecierea mea, numai trebuie să poarte îscălitura mea.“ Astfel se procede în toată Muntenia, rabinul

Taubes nu poate ignora aceasta, dar el încarcă cu intenție formula pentru a primi un onorar mai mare și pentru a face pe evreu să simtă autoritatea lui.

Dar vom proceda la un examen analitic al differitelor formalități întrebuintate la „More-judaico“.

Nu se prestează de cît Lună sau Joī. De unde provine acest us? De la o confusie ridiculă cu o epocă antică în care era imposibil a se face altfel. În adevăr la întoarcerea evreilor din exilul babilonian s'a dat statul evreu o începere de organizație și s'a stabilit ca un tribunal să se constituie de două ori pe săptămînă, Joī și Lună pentru a judeca diferențele procese, de oare-ce în numitele zile se adunau în oraș sătenii și se produceau ciocniri de interes. Se pricepe de la sine că prestarea jurămîntului nu putea avea loc de cît în zilele în care funcționa tribunalul. De aceea e menționat (în Choșen Mișpat paragraful 60 al. 17) părerea ca jurămîntul evreesc să aibă loc numai în zilele „adunăreī“. Dar deja în epoca talmudică s'a perfecționat organizația judecătorescă și s'a înstituit tribunale zilnice și dispoziționea de mai sus a căzut de la sine, după cum reesă în tractatul Kethbath și Meghila. Si acumă s'a reluat acest us căzut de miș de ani în neaplicare și îi s'a dat un caracter de sfîrșenie!

Acel impus la jurămînt e obligat să se scoale des dimineață și să nu guste nimic înaintea preștării jurămîntului. Dacă deviază cîtuși de puțin de la această regulă jurämîntul e amînat. Aceasta e o pură invenție care n'are nici o bază, nici o indicație în scrisorile noastre sfinte. Din contra, e prevăzut în mod formal (Chochem Mișpot p. 235 al. 22) că e permis omului în chestie de a consuma chiar băuturi spirtoase, numai să nu ajungă la gradul de ebrietate în gradul de a nu mai sci ce se petrece în jurul lui.

Dar și această dispoziție e un isvor de cîstig, cînd reclamantul e un om bogat și cu vază și ține a necăji pe adversarul său cu amănări

pentru a-i sili la împăcare. Când nu-i chip de amânare, reclamantul e escortat la o băe indicată de Taubes, și dacă se duce într'un stabiliment, formalitatea e declarată ca nulă.

Obligațiunea pentru acel ce jură de a lăua o băe rece, e iarăși o invenție a lui Taubes, bazată pe un us vechi, introdus de Ezra, ca înaintea săvîrsirei unui act religios să se ia o băe într'un basin întocmit conform legei. Dar acest us a fost deja părăsit în epoca talmudică. Deja strămoșii noștri nu se mai scăldau în basin ritual în tot cursul anului și și făceau rugăciunile și lecturile în scrisori sfinte fără băi. Numai în ajunul serbătorilor și mai cu seamă în ajunul zilei de ertare o parte, înfimă dintre evrei au păstrat acest obicei, și încă îl neglijază adesea ori când bănuiesc vr'un prejudecătă pentru sănătatea lor. Scăldarea în basinul ritual persistă încă ca obligație religioasă numai pentru femei după trecrea perioadelor lor, și considerând momentul și împrejurarea în care această băe e întrebuită. Totul ne poartă a crede că cu tot caracterul ei religios nu e de cît o măsură igienică foarte la locul ei. Si în ori ce cas, nicăieri în scrisorile noastre nu-i pomenit ca să fie de rigoare, rece. Când deliquentul nostru ajunge la băe, îl întâmpină doi emisari ai lui Taubes cu cuțite în mâini și cu un aer de mare gravitate îi taie unghiile.

Aci suntem din nou în fața unei confuziuni de timp și împrejurări, confuziune care nu e mai puțin ridicolă de cît odioasă, căci având în vedere că un neevreu care are și oare-care cultură assistă la această ceremonie comică, noi trecem în ochi lui drept oameni înapoiați, medievali. Tăerea unghiilor ca și scăldarea în basin ritual, nu e de rigoare de cît pentru femei, și aceasta nu poate fi de cît o simplă măsură igienică. În unghii se ascund toate felurile de murdări și microbi. Cum femeile sunt ținute în virtutea legei mosaice de a lăua băi în mod frequent, de ce să nu profite de această ocazie pentru a se desface de tot ce ar putea vătăma sănătatea

lor? Dar de ce trebuie luate măsuri igienice la prestarea unui jurământ? Ce are a face igiena cu daraveri bănești?

Punem d-lui Taubes o simplă întrebare. Obligațiunea de a se curăți înainte de a se pune la masă, are la noi o mare importanță, și voluminoasă e partea din codul nostru care dispune și regulează cum să se facă, deosemenea curătenia înaintea rugăciunilor cu toate că nu mai cuprinde scăldarea în basin, e totuși de rigoare, de ce nu e vorba în ambele aceste prescripții de tăerea unghiilor? Știu însă că dl. Taubes va fi foarte ambarasat de a răspunde la această întrebare, de aceea îi voi veni eu în ajutor. Tăerea unghiilor precum și baia, formează un isvor de venituri pentru ambi ceauș, care în acelaș timp sunt și robii credincioși ai lui Taubes și fac pentru din sul muncile cele mai grele fără a primi cel mai mic salar. Dl. Taubes se arată recunoscător și le procură un venit.

De asemenea se arată el recunoscător față de patronul băie, de la care are baia gratis și primește adesea ori și daruri. Nu e vorba d. Taubes e un calculator și-și pricepe interesele sale, dar te cuprinde o groază când te gândești că un atare adorator zelos al materialismului detine onoarea și interesele vitale ale judaismului și le vinde în schimbul unei băi gratuite sau pentru a gratifica pe robii sei!

După baie delinquentul e escortat de un ceauș până în casa lui Taubes, acolo Rabinul cercează cu un aer de seriozitate dacă s-au împlinit toate formalitățile referitoare la baie, dacă rezultatul e afirmativ omul în chestie e escortat la sinagogă de un al doilea ceauș căruia rabinul îi înmânează formula jurământului. Ceaușul care avuse o misiune onorabilă în băie, îl urmează și el căci e însărcinat cu suflarea în corn. La sinagogă se prezintă celuia ce jură o haină lungă și albă numită kitel. Această haină n'are nicăi un rost la un jurământ Ea e o toaletă destinată la noi pentru morți și constituie o reformă

introdusă de Rabi Simon ben Gamliel, principalele evreilor (exilare). Căci înainte evreii cei cu dare de mâna îmbrăcau pe morți cu haine și împodobiri de valori excesive. Cei sărmani neputând să emită exemplul bogătilor și fiindu-le rușine de a devia de la obiceiul în uz, se lepădau de morți lor și fugeau, de aceea exarcul a introdus o toaletă uniformă funebră consistând din o haină albă de pânză. În trecut când se încheia o partidă matrimonială se prevedea în contractul de însurătoare, obligațiunea pentru socru de a da ginerelui între alte cadouri și un kitel. Tânărul îl îmbrăcă pentru întâia oară la celebrarea cununiei, ca un simbol plin de morală înălțătoare și anume că individul e destinat a purta mai curând sau mai târziu această haină mortuară și deci însurătoarea n'are ca scop plăcerile pământești ci perpetuarea speciei omenești. În noaptea de paști, în această sărbătoare de primăvară care simbolizează pentru evreu libertatea și bucuria și care invită la petreceri și distracții, evreul îmbracă kitelul, amintirea sfârșitului tuturor muritorilor, spre a-l susține de la amuzamentele excesive. În ziua de kipur în care evrei au nevoie de sentimente modeste și umile, kitelul le procură o stare de suflet potrivit momentului; dar despre îmbrăcarea kitelului la un jurământ nu-i nicăi o urmănică în cărțile nicăi în tradițiunile noastre. Dar interesant e felul de întrebuițare al kitelului la un jurământ dirijat de Taubes. Într-o ladă din sinagogă unde se ține lumânări și unt-de-lemn se odihnește kitelul și capătă tot felul de culori murdare. Când esă la lumină spre a fi întrebuițat își inspiră scârbă, astfel că-ți e o adevărată tortură să-l atingi necum să-l puș și să-l porți un timp cât de scurt. Își dă aerul unui comic din teatru. Când acela ce jură e un om bogat și considerat, bani și îl pun la adăpostul acestui chin, căci D. Taubes trimete la sinagogă și pe adjudantul seu cu un kitel al rabinului și adjutantul anunță cu un glas tare că rabinul a

trimes kitelul seu, onoare ce nu se acordă ori cărui muritor.

Cel ce jură, își desbracă ghetele—iar o inventie ridiculă fără nică o urmă în literatura noastră—se sue pe scena de dinaintea lăzei sfinte, al doilea ceauș sună din corn și jurământul începe. D-l Taubes se odihnește în onoare și fericire în cabinetul său, pe cind ceaușul rostește formula jurământului, pe care cel ce jură o repetă cuvînt cu cuvînt. Si își trec fiori reci prin tot corpul auzind această formulă, ce e încărcată cu blesteme și înjurături după stilul femeilor vînătoare la hală. Uniți din aceia ce există acolo, plîng și se vaită de groază. Totuși ceaușul îndulcește cîte o dată formula zicînd în loc de «să fiu» inghițit viu pe pămînt, «să fiș» persoana a două și dacă cel interesat protestează îi se zice că astfel s'a dirijat formula. Toate aceste le pot dovedi, și pot dovedi de asemenea că o dată s'a împedecat, prin ordinul rabinului, pe cel interesat, adică pe reclamantul de a asista la preștarea jurământului. Si de ce toate acestea formalități neprescrise de legea noastră, pe cind într'un proees judecat de rabinul singur, jurământul e cît se poate de simplu și echivalează aproape cu o afirmare pe cuvînt?

D-l Taubes nu va tăgădui el singur că, cind figurează ca judecător la un proces între evrei jurământul se prestează stante pede la dînsul acasă, fără nică o ceremonie, de ce atunci atîtea fasoane stupide la cel impus de tribunal?

D-nul Taubes după cum se știe n'are meritul inventiunei, căci justiția omenească a fost indusă în eroare în privința jurământului evreesc, mulți, mulți ani înainte ca orașul nostru a fost înzestrat cu păstorul devotat ce poartă numele de mai sus. Si acela care a condus justiția pe cale eronată, a fost fără îndoială un evreu de ignoranță crasă care a observat printre evrei, în anumite momente și împrejurări, unele ceremonii înălțătoare, fără a prîncepe cătuși de puțin rostul

lor, și de aceea le-a deplasat acolo unde ele apar superstitioase și ridicele.

D-lui Taubes îi se cuvine numai gloria de a lăua pe un renegat—căci fie că a fost stropit de apa botezului sau nu, tradând neamul seu a meritat acest nume — ca model și de a urma cu conștiințiositate prescripțiunile sale. Dar ca să cunoască cetitorul tot ridicoul confuziunei ce a făcut renegatul, mă văd în necesitatea de a descrie scena ce se desfășura în trecut în lagărul Evreilor în prezua de Kipur.

După un cuvînt al profetului Isae, ziua de Kipur trebuia să aibă un caracter de mare serbătoare. Dar putea să fie privită ca serbătoare dacă ori-ce gustare nutritivă e absolut interzisă? Savanții noștri au ordonat deci ca imposanța bucuriilor gastrice să fie înlocuită printr'o toaletă și o curațenie impozantă *בכדרו בכטה נקייה*.

Evreii din toate unghiuile lumiei se duceau în prezua de Kipur la băi, își tăiau unghile mînilor și ale picioarelor spre a îndepărta din trupurile lor ori ce urmă de murdărie, se scăldau, puneaau haine de o curațenie ireproșabilă și se duceau la sinagogă spre a înalța rugă de delinare a zilei. Pe peronul sinagogei stăteau îngrămadite masele de saraci cerînd pomană și fiecare dintre credincioși dădea după puterile sale primind de la nenorocitii urări de anul nou la care el le respundeau cu bine-cuvîntarea ca la anul să nu mai fie redusă la caritatea publică. După rugăciunea toată se intorceau acasă spre a lua masa numită de „încetare“ căci după ea înceta ori-ce gustare pe timpul de 24 ore. După masă, stăpinul casei se ridică și fiind încunjurat de toți aceia din casă, de soția, copiii și servitorii le adresa cu un ton solemn, următoarele cuvinte: „Copii din casa mea! Dacă în cursul anului, m'am dedat mîniei în contra voastră și v'am blestemat fie cu ori fără motiv, vă ert acumă din toată inima mea și mă rog lui D-zeu ca toate aceste blestemee să nu producă nică un efect“. Apoi toți îl îmbrățișau și să îmbrățișau u-

niș pe alții fiind cuprinși de un spirit de împăcare, de înfrâptire și de sanductă care debordează și face să curgă șiroae de lacrimi. Acela care în acest timp se plimba afară auzea din toate casele sărutări, bine-cuvîntări, plînsete de bucurie și înduiosare.

Dragostea familiară fiind astfel restabilită și întărită, toți pornesc la sinagogă cu ochi umezii și purtind fie care cîte un sidur și un Kitel.

Nu s'a făcut încă noapte și totuși se aprind deja lumînările spre a înalța solemnitatea. Credincioșii își scot ghetele, se spală pe mîni, pun Kitelul și Talesul, Rabinul se urcă pe tribuna sacră, deschide lada sacră, scoate o carte sfîntă și rostește următoarea cuvîntare: „Fraților, a sosit ziua sfîntă și redutabilă despre care se zice în Thora că în acea zi D-zeu vă șterge, vă curăță de toate păcatele voastre. Trebuie însă să faceți penitență, să mărturisiti păcatele voastre, să rostiți formula de pocăință în care sunt enumărate toate păcatele de care oamenii sunt atrași, și dacă nu le ați comis toate, totuși n'ați făcut destule sforțări spre a sustrage pe semenii voștri de a căde în ele și sunteți deci priviți ca autori ai acestora.

De aceia fraților, să ne supunem privațiunilor ce cere ziua de Kipur, să ne lipsim de mîncări, de băuturi, de scăldări, de ungeri, de toate plăcerile cari pot inspira omului mîndrie și desfrinare”.

Și Rabinul adaogă: „Sunt convins că din adâncul inîmei voastre regretați faptele rele comise în decursul anului, dar, după cum știți ziua de Kipur vă poate aduce o ertare numai pentru violările datorilor față de D-zeu, însă greșelile făcute față de semenii voștri, lesarea și jignirea aproapelui, nu pot fi șterse până când nu vă veți împăca și veți îndupla pe cei jigniți de a uita cele întâmplate. De aceea evrei î în ziua de Kipur se îmbracă toți la fel în haine albe spre a arăta că toți sunt egali, că unii nu se mai consideră mai mari, mai superiori decât alții, că nu se mai

disprețuesc și că au alungat din interiorul lor orice sentiment de ură și de răzbunare și că urmălor e de acu curată și albă ca și hainele lor”. Si o scenă din cele mai mișcătoare se produce iarăși în interiorul sanctuarului. Toți acei care înainte se priveau cu o ură neîmpăcată și erau dușmani de moarte se aruncau unii în brațele altora, își jurau uitarea trecutului și o dragoste solidă și sinceră, și toți credincioșii se îmbrătoșără, mișcați până la lacrimi și își comunicau unii altora sentimentul lor de înfrâptire și de devotament.

Si rabinul ieă pentru ultima dată cuvântul și zice: „Acuma când văți pocăit de păcatele voastre, atî obținut de la semenii voștri ertarea greșelor ce atî comis față de ei și atî format o singură inimă în care e loc numai pentru pace și iubirea omenească, acuma văți ridicat la nivelul strămoșilor voștri care au stat pe muntele Sinai și despre care zic scrierile noastre sfînte că grătie unirei și a înfrâptirei ce au domnit între ei, au fost găsiți vrednicî de a lua în primire învățătura sacră. Voi care din din cauza luptelor intestine nu mai erați demnî odinioară de a poseda această învățătură, sunteți de acum strânși uniti și veniți doar a o primi din nou”. Si căți-va din cei mai culți și distinși credincioși se apropiau de altar, luau fiecare câte o carte sfîntă și făceau împreună cu rabinul roată în jurul sinagogei. Cu aceasta se isprăvea solemnitatea de ajunul zilei lui Kipur, apoi evrei petrecneau două-zeci și patru de oare în locașul sfânt, fără mâncare și băuturi și dedându-se rugăciunilor și practicelor religioase.

Am reprobus aceasta scenă în mod cât se poate de fidel spre a arăta oamenilor de bun simț de unde se poate trage jurământul „More-judaico“ care în scrierile noastre sfînte n'are nică o urmă. E mai mult ca probabil că un evreu ignorant care a asistat în numeroase rânduri la sus menita solemnitate fără a pricepe rostul ei, devinind trădător de neam, a avut ideia ingeni-

oasă de a modela jurământul evreesc după ceremoniile la care a asistat. El a văzut pe Rabinul, care înainte luase o bae și și tăiese unghiile, suindu-se desculț pe Altar, îmbrăcat cu kitel, apucând o toră și pronunțând cuvintele obișnuite, și a observat că luminările erau aprinse cu toate că nu se făcuse încă noapte și că în sanctuar domnea un aer de solemnitate, că toate acestea ceremonii au aci, după cum am relevat, un sens moral adânc, pe când la „more-judaico“ n’au nicăi un haz, aceasta n’ă pricoput’ o ignorantul. În ignoranța sa el să a închipuit că fiind practicate în ziua expierei acestei ceremonii sunt simple superstiții făcute pentru a inspira evreului groază și moliciune. Si fiind întrebăt în ce mod să se compună jurământul evreului, a dat o copie din ziua de Kipur. Dar încă odată solemnitatea descrisă are în ziua expierei o înaltă înșămătare, care nu poate decât inspira respect, pe când la un „more-judaico“ ea are aerul unei superstiții ridibile.

De ce să ne plângem însă de un evreu ignorant și renegat, dacă un rabin se face ferventul adept al acestuia și urmează cu rigurozitate prescripțiunile sale ? !

CONCLUZIUNE

Când cineva se hazardăază pe un drum necunoscut e fatal ca să rătăcească și să apuce că primejdioase. Când cineva se amestecă în lucheruri în care n’are nicăi o competență e fatal ca să comită erori ridibile. În două chestiuni religioase : jurământul evreesc și tăerea rituală, s’ă lăcut o ingerință din partea autorităților, care de sigur nu sunt chemate a aplica religiunea mozaică, și această ingerință a dat rezultatul său firesc. S’au

aplicat prescripțiunile în mod invers. La jurământul unui evreu, pentru care nu există nicăi o aluzie în cod mozaic de prezență unui rabin, și pentru care asistența șefului religios e o umilință revoltătoare de oare-ce arată că evreul are nevoie de înfricoșări pentru a mărturisi adevărul, acolo se cere tocmai cu încăpăținare asistența religioasă a Rabinului, ear la tăerea rituală unde din timpurile cele mai vechi se obișnuese la evrei ca Rabinul să aibă supraveghere, căci adesea ori regulele și prescripțiunile complicate sunt cunoscute numai de din-sul, la tăerea rituală onor. primărie cu o trăsătură de condeiu a introdus în religiunea mozaică o reformă radicală, a suprimat un cod voluminos de prescripții rituale și a simplificat lucrul, ca să nu se recurgă la Rabin în atari chestii. Si ea continuă a exercita cu multă capacitate și dreptate rolul ei de călăuză religioasă a Evreilor.

Cînd e vorba de a face o alegere de haham ea numește și impune Evreilor tocmai pe acești hahami, cari au fost dovediți ca disprețitorii ai legei noastre și cari au fost declarati de mulți Rabinăi ca nedemnă de a exercita funcțiunea sacră.

In fine cînd Onor. Primărie capătă în sfîrșit convingerea că expulzarea Rabinilor din abatoriu e o desfidere prea revoltătoare adusă religiunii mosaice, ea se decide, după cum am auzit, de a admite în abatoriu pe Rabinul Taubes, tocmai pe acela ale căruia isprăvi glorioase pe cîmpul jurămîntului „More judaico“ le am zugrăvit odi-nioară, care pentru interesele sale meschine își tradează neamul și misiunea sa și care prin urmare poate inspira multă încredere Evreilor (?). Si acest Rabin va comite acuma o violare flagrantă a legei căci există o sentință rabinică pe care am reprobus-o, care interzice hahamilor tineri de a mai exercita la Iași funcțiunea lor, și această sentință rămîne în vigoare cît timp n’ă fost anulată de alți Rabinăi. Si Rabinul se va face în curînd conducătorul și tovarășul acestor hahami !

Dar întrebarea se impune: Este oare aceasta libertatea cugetărei, exercițiul liber al credinței, cînd o autoritate locală se amestică în chestiuni fundamentale ale religiunei noastre și ne prescrie cum să ne conducem? Ea ne numește și ne alege Hahami fără a consulta nici pe Rabinii nici pe credincioși, ea ne dă și un rabin care a avut șansa de a îl plăcea numai ei, iar pe alți câțiva rabinii, care sunt angajați și își împlinesc conștiințios misiunea de mulți ani,— ea-î destituie și reduce la cerșetorie, spectacol care umple pe oră-care bun evreu cu tristeță și umilință!

Fidel misiunei mele de rabin și adânc îndurerat de faptul umilitor că se calcă în picioare credința noastră, am îndrăznit să declară nu de mult coreligionarilor mei în public că și asumă o gravă răspundere consumând carneea de la abator, unde e batjocorită religiunea evreească. Mi-am făcut numai datoria ca rabin, fără a vătăma câtuși de puțin interesele statului, și pentru îndeplinirea acestei datoriilor am fost citat în justiție și condamnat de către Tribunalul Iași Sec. II la o amendă de 50 lei. Până acolo au ajuns lucrurile la noi, ca să se închidă gura unui rabin când, în modul cel mai inofensiv își aplică religiunea sa?

Eu însă am încredere în spiritul de dreptate, de umanitate și de toleranță care caracterizează pe o mare parte a fiilor din această țară și sunt convins că printr-o mișcare nobilă din partea lor, această stare de lucruri tristă va dispare în curând.

Apelez deci la toți oamenii culti și de inimă, la toți oamenii de stat credincioși misiunei lor, la toți judecătorii avizii de dreptate și justiție, la toate autoritățile dormice de a face să domnească printre cetățenii ordinea și pacea, la toți buni patrioți care aspiră și menține patriei renumele de stat civilizat și uman.—Acordați-ne concursul D-voastre, lucrați din respușteri ca să dispară din instanțele judecătoarești din țară usul barbar numit „more-judaico“ care pricinuște un

dezastru îndoit; chinuște și umilește pe oameni ciștinți și dezonaorează țeara în ochii străinătăței.

Lucrați de asemenea din răspunderi ca să dispară nedreptatea strigătoare pe care o îndurăm noi evrei din Iași în chestiunea tăerei rituale și sfotăți-vă ca toleranța cea mai largă să domnească în țara noastră, ca nici un fiu al patriei să nu fie cătuși de puțin lezat în credința sa. Căci toleranța cea mai vastă, cea mai complectată e isvorul nesecat de pace și de prosperare pentru un stat.

